

MRAČNI TURIZAM KAO EKSTREMNA VRSTA TURIZMA (5. dio): Goli otok, zapušteni simbol represivnog sustava i vremena

Share Tweetaj Podijeli

☰ Kategorija: [Društvo](#)
🕒 Objavljeno: Nedjelja, 15 Kolovoz 2021 12:30
✍️ Piše: Lana Bunjevac (foto: Profimedia)

Goli otok bio je jugoslavenska javna tajna za čije su postojanje svi znali i o kojoj se tih godina nije puno pričalo, no duboko je urezan u kolektivnu memoriju naroda bivše države. Nenaseljen, surova krajolika i vječito na udaru bure, otok je bio savršeno mjesto za izolaciju te je od 1949. godine služio kao logor za političke zatvorenike, protivnike režima i sljedbenike **Staljina** i staljinizma. Osuđenici su bili izloženi tjelesnom i psihičkom mučenju i prisiljavani na težak fizički rad u kamenolomu i drugim pogonima. Sve do dolaska prvih kažnjenika na otoku su pasle ovce, a na njemu su se nalazili i ostaci logora u kojem je austrougarska vojska držala zarobljene ruske vojnike za vrijeme Prvog svjetskog rata. Do 1949. otok je bio bez vegetacije, a kažnjenici su na njemu zasadili drveće koje je i danas tamo.

Nakon logora na tom mjestu bio je zatvor, koji je radio do 1988. godine. Otočna infrastruktura potom je devastirana, a danas otok služi pastirima s **Raba** koji preko ljeta dovoze svoje ovce na ispašu. Turisti na otok pretežno stižu u organiziranim grupama, no za većinu je on tek usputna stanica nakon posjeta **Loparu ili Rabu**.

- Turističke grupe su šarolike: jedan dio su oni koji posjete **Goli otok** u sklopu organiziranog izleta, zatim su tu interesne grupe, mahom akademski obrazovani građani, među kojima je dosta **Amerikanaca**, koji žele duži i detaljniji razgled, a na trećem mjestu su domaći gosti koji znaju puno o **Golom otoku** ili su i sami bili tamo - nabraja **Kristina Maškarin**, turistička vodičica i predsjednica **Udruge turističkih vodiča Rab**. Turistička ponuda otoka izrazito je skromna, jedino što na otoku radi je restoran, suvenirnica i turistički vlakić, no, kako kaže naša sugovornica, sve je to improvizacija jer prostor **Golog otoka** zapušten je i opasan.

- Iz ostataka zgrada vire žice i čavli na koje se ljudi mogu nabosti, po stazama ima i azbesta i kao takav otok nije reprezentativan prostor za turiste. **Udruga Alfred Pal** bavi se očuvanjem sjećanja, no od svih ideja koje su se spominjale, **Golom otoku** dogodio se tek - zub vremena - smatra **Maškarin**.

Ostaci zatvora na Golom opasni su za posjetitelje (foto: Darko Bavoľjak)

povijesti **Zagreba** i jedno od najvećih stratišta **Drugog svjetskog rata u Hrvatskoj**, gdje je od strane ustaškog režima strijeljano nekoliko tisuća osoba, ponajviše iz **Zagreba** i okolice. Za revitalizaciju **Dotršćine** zaslužan je **Saša Šimpraga**, osnivač **Virtualnog muzeja Dotršćina**, koji kroz niz aktivnosti nastoji vratiti **Dotršćinu** u kolektivnu memoriju. **Virtualni muzej Dotršćina** započeo je 2012. godine

Povijesno valoriziranje otoka u kontekstu kulture sjećanja službeno ne postoji, a nijedna dosadašnja vlast nije napravila previše da se mjesto kroz koje je prošlo oko 13000 logoraša obilježi na primjeren način. Zabilježene su tek pojedinačne inicijative: prošle je godine u izdanju **Documente** objavljen virtualni vodič kroz povijest **Golog otoka** na hrvatskom i engleskom jeziku, opsežnu monografiju o **Golom otoku** objavio je **Marin Previšić**, docent na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta u **Zagrebu**, uz još nekoliko entuzijasta koji ulažu napore kako bi se sačuvalo sjećanje na mračnu povijest otoka. Jedan od razloga zašto se ništa ne miče s mrtve točke jesu i neriješeni vlasnički odnosi, no **Goli otok** svakako zaslužuje izgradnju memorijalnog kompleksa koji bi imao veliki turistički, ali i edukativni potencijal.

Primjer dobre prakse kada je u pitanju memorijalni turizam, ali donekle i slična priča kada je riječ o nebrizi države, jest onaj zagrebačkog spomen-parka **Dotršćina** u kojem sva potrebna infrastruktura već odavno postoji, ali je od 90-ih potpuno izbrisan iz kolektivne memorije. **Spomen-park Dotršćina** mjesto je najvećeg zločina u modernoj

kada je na glavnom zagrebačkom trgu postavljena prva izložba na temu u **Dotršćini** ubijenih pisaca i publicista, a na prostoru spomen-parka realizirana prva memorijalna umjetnička intervencija - Šimpragin autorski rad koji se sastojao od nekoliko tisuća bijelih vrpci zavezanih oko stabala, koje su imale zadaću neposredno prikazati brojnost stradanja na tome mjestu.

- **Spomen-park Dotršćina** ima formalni status kulturnog dobra **Republike Hrvatske** s razlogom, no stvarni odnos prema mjestu nije primjeren. Ne potiče se dolazak obrazovnih ustanova i park nije dijelom gradskih i državnih protokola. Utoliko je i temeljni cilj **Virtualnog muzeja Dotršćina** vraćanje mjesta u kolektivnu memoriju. Važan segment projekta je angažirana suvremeno-umjetnička produkcija tj. rješenja koja su svake godine odabrana putem javnoga natječaja i realizirana u samom parku. Radovi su privremenog karaktera, a umjetnici i publika tako svake godine iznova promišljaju temu. No, možda još važniji segment su i obilasci spomen-parka, a za obrazovne ustanove u **Hrvatskoj** ti obilasci uz stručno vodstvo su i besplatni. Sve te i druge aktivnosti tek donekle nadomještaju izostanak institucionalne brige, a bizarno je da je mjesto takve važnosti prepušteno de facto dobroj volji pojedinaca - zaključuje **Šimpraga**.

Tekst je objavljen u sklopu projekta poticanja novinarske izvrsnosti Agencije za elektroničke medije

loading